

Nr 287.

Godkänd av första kammaren den 5 juni 1929.
Godkänd av andra kammaren den 5 juni 1929.

*Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen framställda förslag angående beräk-
ningen av statens inkomst från Luossavaara-Kiirunavaara
aktiebolag m. m. jämte en i ämnet väckt motion.*

(Statsutskottets utlåtande nr 148.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 4 januari 1929 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1929/1930 har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, (Inkomsterna. Statens produktiva fonder) föreslagit riksdagen upptaga inkomstiteln »statens aktier», i vad angår statens aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, på följande sätt:
Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag 13,850,000 kronor.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t i oförmälda proposition, under åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden nämnda dag, (utgifter för kapitalökning, bil. 3) föreslagit riksdagen att till avbetalning av statsskulden anvisa

visst belopp, varav för avsättning till fonden för statsskuldens amortering, bland annat, ett förslagsanslag å 1,800,000 kronor av statens inkomst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag.

I samband med Eders Kungl. Maj:ts förevarande båda förslag har riksdagen till behandling förehått, bland annat, en inom riksdagen väckt motion (I:141), däri hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 upptaga under B. Inkomster av statens produktiva fonder, II. Statens aktier, 1. Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag 11,700,000 kronor.

Redan av 1926 års riksdag har beträffande statens järnvägar och statens vattenfallsverk uttalats, att om å ena sidan det framstode som en faktor av stor betydelse för landets ekonomiska liv, att trafiktaxorna ej bleve onormalt betungande, man dock å andra sidan ur statsfinansiell synpunkt måste fasthålla kraven på förräntning av det nedlagda kapitalet, åtminstone i vad detta vore att hänföra till lånemedel. Ansvaret för att dessa båda betingelser uppfylldes finge i första hand anses åvila vederbörande verkstyrelser. I betraktande av senaste årtiondets enastående ekonomiska omkastningar syntes dock förklarligt, om härvid statsmakternas medverkan till genomförande av vissa nedskrivningsåtgärder påkallades. I sin skrivelse rörande det nya malmavtalet framhöll 1927 års riksdag, under erinran om dessa uttalanden, önskvärdheten av att en avsevärd del av statens inkomster från malmbolaget årligen bleve använd till avbetalning av oräntabla delar av det lånekapital, som nedlagts i statens järnvägsanläggningar, varigenom räntanspråken på statens järnvägar i motsvarande mån skulle minskas. Dessa synpunkter hava ytterligare utvecklats av 1928 års riksdag.

Trots att transportavgifterna vid statens järnvägar alltjämt måste hållas på en nivå med över 100 procent överstigande 1913 års taxor, kunna dock förräntningskraven ej i fråga om det upplånade kapitalet för närvarande uppfyllas. Bokförda värdet av statsbaneegendomen vid 1928 års utgång uppgick till 1,120 miljoner kronor, varav 915 miljoner kronor beräknats utgöra lånemedel. För täckande av räntan å detta belopp, uppskattad till 43.5 miljoner kronor, beräknas vad 1929 beträffar finnas — under förutsättning av oförändrade taxor — tillgängligt ett överskott av 40.5 miljoner kronor. Den uppkommande bristen i förräntningen skulle alltså uppgå till 3 miljoner kronor. Enligt de av Eders Kungl. Maj:t hösten 1928 givna direktiven för taxeutredningen skulle den blivande taxan få beräknas medföra en ytterligare inkomstminskning av 8.5 miljoner kronor, varvid alltså ovannämnda brist skulle stiga till 11.5 miljoner kronor.

Huvudanledningen till att statens järnvägar för närvarande uppvisa ett så otillfredsställande ekonomiskt resultat, får anses vara, att dessa belastas med visst oräntabelt kapital, nämligen dels sådant som nedlagts i vissa

banor, vilka ej giva någon avkastning, dels ock sådant som under krisåren med då rådande abnormt låga penningvärde investerats i vissa statsbaneanläggningar.

Järnvägsstyrelsen har funnit förhållandena motivera, att 240 miljoner kronor, utgörande dylikt överkapital, avskrivnas. 1928 års riksdag har — utan att dock taga ställning till själva skäligheten av det sålunda angivna beloppet — uttalat sig för att viss del av mervinsten från malmbolaget tages i anspråk för detta ändamål. I samband härmed förordade riksdagen, att berörda avskrivning tekniskt ordnades sålunda, att det för avskrivning beräknade beloppet bleve uppfört såsom en särskild fond, lämpligen benämnd statens järnvägars avskrivningsfond, som skulle förräntas och amorteras med statens utdelning från malmbolaget.

I fråga om avskrivningens genomförande har riksgäldskontoret — utgående ifrån att järnvägsstyrelsens beräkning bleve godtagen — anfört, att av verkställda amorteringar å av riksgäldskontoret upptagna statslån ett belopp av 100 miljoner kronor kunde anses vara disponibelt för avskrivning av det i statens järnvägar nedlagda lånekapitalet, vilket belopp alltså omedelbart kunde avföras från statens järnvägars lånekapital. Beträffande återstående belopp, 140 miljoner kronor, hava fullmäktige förordat, att malminkomsterna tagas i anspråk för förräntning och amortering under 30 år, för vilket ändamål erfordrades en annuitet av 8.59 miljoner kronor.

Departementschefen har förordat den förstnämnda amorteringen med ett belopp av 100 miljoner kronor, dock jämkat till att motsvara det belopp, var till amorteringen uppginge vid slutet av budgetåret 1929/1930. I fråga om malminkomsternas användande för avskrivning har departementschefen — med betonande av ordalydelsen i riksdagens skrivelse 1928, däri kräves viss användning av »merinkomsten av en förökad exploatering av landets malmkapital» — uttalat den uppfattningen, att avgörande för beräkningen av denna merinkomst borde vara ökningen av de brutna kvantiteterna. Enligt viss beräkning fastställer departementschefen den för nästa budgetår disponibla merinkomsten av malmbrytning till 1.8 miljoner kronor. För följande år anser departementschefen på anförda grunder lämpligt att begränsa kalkylen till en period till och med 1936, och det antagandet uttalas, att den in till den nämnda tidpunkten samlade merinkomsten kunde beräknas till upp emot ett tjugotal miljoner kronor. I vidare mån än sålunda angivits, av visar departementschefen användande av malminkomster för avskrivning av statens järnvägars lånekapital.

Beträffande formen för avskrivningens genomförande erinrar departementschefen, att omflyttning i statens järnvägars räkenskaper från lånekapital till kapital uppkommet av andra statsinkomster av belopp, motsvarande förutberörda amortering av statsskulden, lärer ankomma på Eders Kungl. Maj:ts förfogande. I fråga om malminkomsterna avstyrker departementschefen riksgäldsfullmäktiges liksom ock statskontorets förslag om uppläggande av sär-

skild avskrivningsfond för statens järnvägar och förordar — i anslutning till förslag av riksräkenskapsverket — att avsättningarna ingå i fonden för statsskuldens amortering samt att i statens järnvägars räkenskaper en uppdelning sker av det investerade kapitalet i lånekapital och annat kapital.

Riksdagen vill för sin del förorda, att en avskrivning av statens järnvägars lånekapital verkställes vid utgången av år 1929 med beloppet av gjorda amorteringar å statsskulden, vilket belopp i enlighet med riksgäldsfullmäktiges förslag synes böra fastställas till 100 miljoner kronor.

Vad därefter angår omfattningen av järnvägskapitalets avskrivning medelst användning för ändamålet av malminkomster, vill riksdagen ej förneka, att den av departementschefen återgivna satsen i 1928 års riksdagskrivelse kan giva formellt stöd åt den framställda meningen. Men riksdagen vill hävda, att det varit riksdagens mening, att malminkomsten — såsom jämväl torde bestyrkas av 1927 års riksdagskrivelse i malmavtalsfrågan — skulle, i vidsträcktare omfattning än som av departementschefen föreslås, användas till avskrivning av statens järnvägars oräntabla kapital. Det gäller då först att söka fastställa beloppet av detta oräntabla kapital. Järnvägsstyrelsen har från vissa utgångspunkter, såsom ovan erinrats, kommit till en summa av 240 miljoner kronor. Riksdagen 1928 har i sin skrivelse i ämnet lämnat å sido frågan om skäligheten av denna beräkning, och de numera i ärendet hörda ämbetsverken hava utgått från antagandet, att beräkningen blev godtagen. Det vill synas riksdagen, som om — bortsett från tidigare från järnvägsstyrelsen åberopade skäl, som hänförde sig till att statens järnvägars intressen åsidosatts vid det nya malmavtalet — järnvägsstyrelsens beräkning vunne stöd av det nuvarande driftresultatet sammanställt med den inverkan, som måste förväntas av taxenedsättningen. Vid beräkning av ränta å hela det nuvarande lånekapitalet, 915 miljoner kronor, förefinnes enligt senaste driftresultat ett förräntningsunderskott av cirka 3 miljoner kronor. Taxenedsättningen beräknas av Eders Kungl. Maj:t till 8.5 miljoner kronor för år. Bristen skulle vid nuvarande driftresultat alltså komma att uppgå till omkring 11.5 miljoner kronor. Riksdagen, som ej finner skäl att frånga sitt tidigare framställda krav på järnvägskapitalets förräntning, anser alltså, att taxenedsättningens genomförande bör förbindas med en nedsättning av statens järnvägars lånekapital i vidare omfattning än departementschefen tillstyrkt. Enligt riksgäldskontorets beräkning skulle för förräntning och amortering under 30 år av 140 miljoner kronor erfordras en annuitet av 8.59 miljoner kronor på sätt framgår av nedanstående tabell.

Plan för amortering av 140,000,000 kronor under 30 år efter en räntefot av $4\frac{1}{2}$ procent.

Å r	A n n u i t e t		Kapital- återstod
	Ränta	Kapital	
			140,000,000
1	8,594,816	6,300,000	137,705,184
2	8,594,816	6,196,733	135,307,101
3	8,594,816	6,088,820	132,801,105
4	8,594,816	5,976,050	130,182,339
5	8,594,816	5,858,205	127,445,728
6	8,594,816	5,735,058	124,585,970
7	8,594,816	5,606,369	121,597,523
8	8,594,816	5,471,889	118,474,596
9	8,594,816	5,331,357	115,211,137
10	8,594,816	5,184,501	111,800,822
11	8,594,816	5,031,037	108,237,043
12	8,594,816	4,870,667	104,512,894
13	8,594,816	4,703,080	100,621,158
14	8,594,816	4,527,952	96,554,294
15	8,594,816	4,344,943	92,304,421
16	8,594,816	4,153,699	87,863,304
17	8,594,816	3,953,849	83,222,337
18	8,594,816	3,745,005	78,372,526
19	8,594,816	3,526,764	73,304,474
20	8,594,816	3,298,701	68,008,359
21	8,594,816	3,060,376	62,473,919
22	8,594,816	3,811,326	56,690,429
23	8,594,816	2,551,069	50,646,682
24	8,594,816	2,279,101	44,330,967
25	8,594,816	1,994,894	37,731,045
26	8,594,816	1,697,897	30,834,126
27	8,594,816	1,387,536	23,626,846
28	8,594,816	1,063,208	16,095,238
29	8,594,816	724,288	8,224,710
30	8,594,822	370,112	—
	257,844,486	117,844,486	140,000,000

Ifrågavarande annuitet skulle ersätta den minskning i statens järnvägars inkomster, som uppstår i följd av taxenedsättningen. En särskild beräkning av räntedelen av denna annuitet bör ej påkallas, enär ju räntan inrymmer under statsskuld räntan. Endast avsättningen av respektive amorteringsbelopp skulle bli synlig i budgeten. Riksdagen anser, att dylik avsättning

bör framdeles beräknas, och föreslår alltså, att för budgetåret 1929/1930 upptages en avsättning för ifrågavarande kapitalamortering, i runt tal beräknad till 2,300,000 kronor. Riksdagen vill i detta sammanhang vidare framhålla, att under nästa budgetår 1880 års statslån blir slutamorterat, varav följer, att utgiften för annuitet för detta lån, 5.6 miljoner kronor, kommer att utgå ur budgeten och sålunda bliva disponibel för annat amorteringssyfte.

I fråga om de skilda meningar, som yppats angående det tekniska genomförandet av avskrivningen, inskränker sig riksdagen till uttalande av önskemålet, att den blivande anordningen skall tillgodose behovet av det investerade kapitalets redovisning i full omfattning.

Statsverkets vinst för nästkommande budgetår från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag har i statsverkspropositionen beräknats till 13,850,000 kronor. Enligt riksdagens vederbörande utskott från finansdepartementet tillhandakomna upplysningar bör man dock ej räkna med ett högre vinstbelopp än 12,475,000 kronor, vilket torde i riksstaten böra uppföras såsom inkomst av statens ifrågavarande aktier.

Vad angår de i motionen I: 141 framförda erinringarna emot beräkningen av malminkomsten, finner riksdagen, att tillräckligt underlag för en rubbning i övrigt av den gjorda beräkningen ej blivit förebragt.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels i riksstaten för budgetåret 1929/1930 under statens aktier upptagit inkomsten från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag till ett belopp av 12,475,000 kronor;

dels ock i riksstaten för budgetåret 1929/1930 under utgifter för kapitalökning och rubrik avbetalning å statsskulden anvisat ett anslag av 2,300,000 kronor till nedskrivning av statens järnvägars icke räntabla kapital.

Stockholm den 5 juni 1929.

Med undersåtlig vördnad.